

УДК 338.246.2

Ставицький А.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

THE ROLE OF GOVERNMENT SPENDING FOR STIMULATING ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Драматичні події 2014 року призвели до значного зниження рівня життя населення України, великого бюджетного дефіциту. У таких умовах стає необхідним розподіляти наявні обмежені ресурси з максимальною ефективністю. Водночас слід констатувати, що в нашій країні використання державного фінансування не завжди є ефективним інструментом підтримки економічного зростання. У роботі побудовані економетричні моделі, що оцінюють ефективність впливу на макроекономічні показники державних витрат на економічний розвиток, що дозволяє науково обґрунтувати необхідні зміни Державного бюджету України. Аналіз проведено з врахуванням структури витрат, а також часу їх здійснення.

Ключові слова: ВВП, економічне зростання, економетрична модель, коефіцієнт еластичності, нормалізовані змінні, державні видатки, економічний розвиток.

АННОТАЦИЯ

Драматические события 2014 года привели к значительному снижению уровня жизни населения Украины, большому бюджетному дефициту. В таких условиях становится необходимым распределять имеющиеся ограниченные ресурсы с максимальной эффективностью. В то же время следует констатировать, что в нашей стране использование государственного финансирования не всегда является эффективным инструментом поддержки экономического роста. В работе построены эконометрические модели, которые оценивают эффективность воздействия на макроэкономические показатели государственных расходов на экономическое развитие, что позволяет научно обосновать необходимые изменения Государственного бюджета Украины. Анализ проведен с учетом структуры расходов, а также времени их осуществления.

Ключевые слова: ВВП, экономический рост, эконометрическая модель, коэффициент эластичности, нормализованные переменные, государственные расходы, экономическое развитие

ANNOTATION

The dramatic events of 2014 led to a significant decline in living standards in Ukraine, a large budget deficit. Under such circumstances, it becomes necessary to allocate limited available resources with maximum efficiency. At the same time, it should be noted that in our country the use of public funding is not always an efficient tool to support the economic growth. The paper investigates the econometric models that evaluate the effectiveness of influence of public expenditures on economic development, allowing science approach to justify the necessary changes in State budget. The analysis was carried out taking into account the structure of the expenditures and the period of their financing.

Keywords: GDP, econometric model, elasticity coefficients, normalized variables, public spending, economic development

Постановка проблеми. Зростання національної економіки можливе лише за рахунок використання державою певних інструментів впливу на розвиток країни, регіонів, галузей.

Державний бюджет України передбачає здійснення відповідного фінансування капітальних видатків та видатків на економічну діяльність. Водночас слід констатувати, що використання державного фінансування не завжди є ефективним інструментом підтримки, іноді такі видатки здійснюються за інерцією минулих років чи через лобіювання певних політичних сил. Події 2014 року, окупація частини території країни, втрата промислових та добувних підприємств на Сході України, які часто були отримувачами відповідних державних видатків, поставила питання про доцільність збереження існуючого стану в майбутніх бюджетах. Для вирішення цієї проблеми слід оцінити загальну ефективність кожного з видів видатків, що дозволить суттєво скоротити ті, що не надають достатнього ефекту для економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Український економіст В. Геєць [1] рекомендує вживати заходи щодо прискорення розвитку високопродуктивних галузей, сприяння переміщенню ресурсів із низькопродуктивних галузей, розвитку науко-технічного прогресу. З іншого боку, підвищення конкурентоспроможності та оптимальної структури виробництва шляхом законодавчого регулювання податкових та інших преференцій, прямого або непрямого субсидування окремих галузей і регіонів із державного бюджету також може надавати значний позитивний ефект для економіки країни [2].

Різняться думки вчених і щодо часу впливу державних видатків на економічне зростання. Наприклад, на думку Р. Барро, існує негативний взаємозв'язок зростання частки державного споживання у ВВП та темпів економічного зростання. Це пояснюється тим, що державне споживання зумовлює такі дисбаланси, як необґрунтовано високі податкові ставки, проте не забезпечує належних стимулів до інвестування та росту [3]. Однак інші вчені стверджують, що для країн, що розвиваються, зростання частки поточних витрат має позитивний і статистично значущий ефект на економічне зростання [4]. Такої ж думки дотримується К. Коломбієр, який стверджує, що економічне зростання стимулюють державні видатки на транспортну інфраструктуру, судочинство та оборону [5].

Роль бюджетних видатків на економічних розвиток досліджували Т. Затонацька та А. Ставицький [6], проте їх дослідження вимагає деталізації державних витрат, а також врахування нових політичних та економічних умов.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, на цьому непростому етапі українська економіка потребує зміни структури державних видатків, оптимізації її структури. Необхідно скоротити неефективні видатки, що полегшить питання збалансування Державного бюджету України.

Метою цієї роботи є визначення ефективності державних капітальних видатків та видатків на економічний розвиток у розрізі галузей щодо їх впливу на основні макроекономічні параметри України.

Виклад основного матеріалу. Спробуємо визначити, які саме видатки прискорюють економічне зростання в державі. Для дослідження були використані дані Міністерства фінансів України [7] та Національного банку України [8] з 1 кварталу 2008 року по 4 квартал 2013 року. Основними показниками ефективності бюджетних видатків були вибрані найважливіші показники соціально-економічного розвитку, а саме (всі показники вимірюються в гривнях): валовий внутрішній продукт, валовий внутрішній продукт на одну особу, рівень споживання; рівень інвестицій, експорт товарів та послуг, імпорт товарів та послуг. Для визначення впливу бюджетних видатків були виділені окремо дві групи: капітальні видатки та видатки на економічну діяльність.

Кожна з груп містила додаткову розбивку за функціональним призначенням відповідних видатків. Оскільки видатки на економічну діяльність перевищують капітальні видатки в декілька разів, хоча точне співвідношення значно

змінюється впродовж досліджуваного періоду, будемо більшу увагу під час аналізу приділяти саме ним. Під час подальшого дослідження використані такі позначення (табл. 1).

Для коректного проведення аналізу необхідно, щоб всі часові ряди були стаціонарними процесами. З цією метою був проведений тест Дікі-Фулера для всіх досліджуваних рядів. Оскільки для уніфікації всі часові ряди були представлені в гривнях, то для можливості отримувати співставні результати всі ряди були логарифмовані. Тест показав, що перші різниці логарифмів часових рядів є стаціонарними, а тому для всіх моделей було використано саме таке функціональне перетворення даних.

На першому етапі дослідження постає завдання оцінки сили впливу кожного з видів видатків на основні макроекономічні показники. Через різницю у вимірах даних для визначення впливу різних факторів на макроекономічні параметри використовувалися два методи [9]: метод нормалізованих змінних та метод коефіцієнтів еластичності.

Обидва методи дають можливість інтерпретувати коефіцієнти економетричної регресії за відповідного фактору як міру впливу цього фактору на досліджуваний процес. Єдина відмінність полягає в тому, як саме аналізувати відповідний вплив. Якщо в методі коефіцієнтів еластичності кожен коефіцієнт показує, на скільки відсотків зміниться значення залежної змінної при зміні незалежного фактору на 1%, то для методу нормалізованих змінних безпосередньо величина коефіцієнту не відіграє такого суттєвого значення, вона лише дозволяє порівнювати вплив декількох різних факторів між собою.

Безпосередньо коефіцієнти такої регресії не мають визначального характеру для аналізу впливу незалежних факторів, проте від самої регресії вимагається, щоб вона була адекватною, а всі коефіцієнти – значимими. Унаслідок цього для кожного макроекономічного параметру проводилася додаткова специфікація моделі, що виключала коефіцієнти, які були незначимими. У результаті всі коефіцієнти моделей задовольняли економетричним вимогам, але структура регресій трохи відрізнялася. Після оцінки регресій були обраховані нормалізовані коефіцієнти регресій та коефіцієнти еластичностей.

Оцінимо регресію впливу всіх видатків на економічну діяльність і рівень ВВП та обрахуємо відповідні нормалізовані коефіцієнти (табл. 2) і коефіцієнти еластичності (табл. 3).

Очевидно, що лише частина видатків має позитивний вплив на ВВП. Зокрема, суттєвий позитивний вплив дають видатки на сільське господарство та інші галузі економіки. Також позитивний ефект спостерігається під час здійснення видатків на іншу економічну діяльність. Слабкий позитивний ефект економіка відчуває під час збільшення видатків на комунікації

Таблиця 1
Позначення змінних для аналізу

Позначення	Опис
EC_ACTIVITY_TOTAL	Економічна діяльність
EC_TRADE_ACT	Загальна економічна, торговельна та трудова діяльність
EC_AGGR	Сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство
EC_PЕК	Паливно-енергетичний комплекс
EC_IND	Інша промисловість та будівництво
EC_TRANSP	Транспорт
EC_COMMUN	Зв'язок, телекомунікації та інформатика
EC_OTHER_BRANCH	Інші галузі економіки
EC_RESEARCH	Дослідження і розробки в галузях економіки
EC_OTHER_ACT	Інша економічна діяльність

Джерело: складено автором

Таблиця 2

Розрахунок впливу видів видатків на економічний розвиток на рівень ВВП за допомогою нормалізованих змінних

Змінна	Поточний квартал	Лag у 1 квартал	Лag у 2 квартали	Лag у 3 квартали
EC_AGGR	0,35	0,63	-0,04	-0,53
EC_COMMUN	0,01	-0,14	-0,14	-0,05
EC_IND	0,01	-0,29	-0,64	-0,04
EC_OTHER_ACT	0,50	0,45	0,29	0,26
EC_OTHER_BRANCH	0,71	0,91	0,98	0,61
EC_PEK	-0,25	-0,07	0,11	-0,23
EC_RESEARCH	-0,04	-0,80	-0,06	0,70
EC_TRADE_ACT	-0,17	-0,11	0,01	-0,20
EC_TRANSP	-0,02	-0,15	-0,20	-0,01

Джерело: розраховано автором

та промисловість. Водночас явно негативний ефект мають видатки на паливно-енергетичний комплекс, торгівлю, транспорт та фундаментальні дослідження. Якщо з останнім пунктом є зрозуміле пояснення (ефект може спостерігатися лише через деякий час), то інші три статті викликають подив. Це свідчить про неефективність використання бюджетних коштів.

Якщо подивитися з впливом видатків через один квартал після здійснення фінансування, то картина виглядає ще гірше. Як видно, лише фінансування сільського господарства, інших галузей та іншої економічної діяльності має позитивний ефект на ВВП. Водночас усі інші видатки виявляються неефективними.

Аналогічний результат отримується для лагу у два квартали. Єдина відмінність полягає в тому, що через два квартали спостерігається позитивний вплив видатків на паливно-енергетичний комплекс.

Нарешті, через 3 квартали позитивний вплив починає спостерігатися від фундаментальних досліджень.

Аналізуючи табл. 2–3 можна зазначити, що постійний позитивний вплив залишається лише від видатків на інші галузі та іншу економічну діяльність. Це означає, що виключно локальні проекти, які не мають постійного характеру, використовуються в Україні більш-менш ефективно. При цьому роль інших видатків для економічного зростання є досить сумнівною.

Проаналізуємо динаміку впливу різних видів видатків на економічну діяльність на інші макроекономічні показники. Провівши аналогічні розрахунки, можна побачити, що достатньо стабільно підвищують ВВП на душу населення видатки на сільське господарство, комунікації, інші галузі та іншу економічну діяльність, транспорт. Крім того, протягом року загалом мають позитивний вплив видатки на паливно-енергетичний комплекс (далі – ПЕК).

Таблиця 3

Розрахунок впливу видів видатків на економічний розвиток на рівень ВВП за допомогою коефіцієнтів еластичності

Змінна	Поточний квартал	Лag у 1 квартал	Лag у 2 квартали	Лag у 3 квартали
EC_AGGR	0,18	0,31	-0,02	-0,27
EC_COMMUN	0,01	-0,07	-0,07	-0,03
EC_IND	0,00	-0,09	-0,20	-0,01
EC_OTHER_ACT	0,05	0,04	0,03	0,03
EC_OTHER_BRANCH	0,15	0,19	0,21	0,13
EC_PEK	-0,10	-0,03	0,04	-0,09
EC_RESEARCH	-0,02	-0,44	-0,03	0,40
EC_TRADE_ACT	-0,05	-0,03	0,00	-0,06
EC_TRANSP	-0,01	-0,10	-0,13	-0,01

Джерело: розраховано автором

Лише починаючи з 3 кварталу спостерігається позитивний ефект від видатків на фундаментальні дослідження.

Тільки видатки на промисловість та дослідження не мають позитивного впливу на рівень споживання, що в цілому узгоджується з економічною теорією. Нарешті, видатки на промисловість та транспорт не дають позитивного ефекту для рівня інвестицій.

Підсумовуючи цей етап аналізу, слід зазначити, що видатки на промисловість не дають жодного позитивного ефекту на проаналізовані макроекономічні показники, що свідчить про неефективність їх здійснення.

Тепер перейдемо до етапу визначення динаміки впливу кожного виду видатків на економічний розвиток на макроекономічні показники. Для цього будемо аналізувати базову модель такого вигляду:

$$y_t = \beta_0 + \sum_{i=0}^3 \beta_{1+i} \Delta \ln x_{t-i} + \varepsilon_t, t = \overline{1, n}, \quad (1)$$

де y_t – залежна змінна, що являє собою макроекономічний фактор,

x_t – видатки на економічну діяльність, причому в моделі використовуються від 0 до 3 лагів.

Ця модель дозволяє аналізувати вплив кожного виду видатків протягом чотирьох послідовних кварталів, а також визначити загальний вплив впродовж усього досліджуваного періоду. Для виконання економетричних вимог деякі моделі були респецифіковані, тобто деякі фактори, які за тестами були незначимими, видалялися з моделі для забезпечення найкращих якостей вихідної моделі.

Розглянемо отримані результати. Агрегована інформація міститься в табл. 4. У ній представлені коефіцієнти наведеної вище регресії для різних видів видатків на економічну діяльність за умови, що залежною змінною був ВВП. Як видно з таблиці, більшість факторів мають

негативний загальний вплив на ВВП. Виключенням із цього правила виступають видатки на сільське господарство, промисловість та видатки на інші галузі. Найбільша волатильність впливу простежується для видатків на сільське господарство, для яких спочатку помітний величезний позитивний ефект, а протягом наступних кварталів – спадний негативний ефект. До речі, більшість видатків мають позитивний ефект саме в поточному кварталі, але негативний – у наступних квартали. Водночас видатки на ПЕК мають постійно негативний вплив.

У табл. 5 розраховані коефіцієнти регресії (1) для різних видів видатків на економічну діяль-

ність за умови, що залежною змінною був рівень споживання. Для цього макроекономічного показника майже всі видатки дають позитивний ефект, єдиним виключенням є видатки на ПЕК та видатки на транспорт, що свідчить про їх суттєву не-ефективність. Більшість видатків дають позитивний ефект виключно в короткостроковому періоді, зокрема, абсолютна більшість видатків мають позитивний ефект у кварталі їх здійснення, а в усі інші періоди спостерігається негативний вплив.

У табл. 6 представлені розрахунки за моделлю (1) для залежної змінної ВВП на душу населення. Як і у випадку з ВВП, більшість видатків не має явного кумулятивного пози-

Таблиця 4

Коефіцієнти впливу видатків на економічну діяльність на ВВП за моделлю (1)

Фактор\Ляг	0	1	2	3	Сума
D(LOG(EC_ACTIVITY_TOTAL))	0,152	-0,205	-0,222	-0,041	-0,316
D(EC_AGGR)	0,179	-0,070	-0,102	-	0,007
D(LOG(EC_COMMUN))	-	-0,235	-0,172	-0,014	-0,421
D(LOG(EC_IND))	0,066	-	-	-0,013	0,053
D(LOG(EC_OTHER_ACT))	0,026	-0,019	-0,023	-0,010	-0,026
D(LOG(EC_OTHER_BRANCH))	0,090	-	-0,036	-	0,054
D(LOG(EC_PEK))	-	-0,266	-0,168	-0,018	-0,452
D(LOG(EC_RESEARCH))	0,095	-0,210	-0,144	-	-0,259
D(LOG(EC_TRADE_ACT))	-	-	-0,116	-0,015	-0,131
D(LOG(EC_TRANSP))	-	-	-	-0,067	-0,067

Джерело: розраховано автором

Таблиця 5

Коефіцієнти впливу видатків на економічну діяльність на рівень споживання за моделлю (1)

Фактор\Ляг	0	1	2	3	Сума
D(LOG(EC_ACTIVITY_TOTAL))	0,215	-	-	-0,032	0,183
D(EC_AGGR)	0,223	-	-	-	0,223
D(LOG(EC_COMMUN))	0,134	-	-	-0,009	0,125
D(LOG(EC_IND))	0,077	-	-	-0,011	0,066
D(LOG(EC_OTHER_ACT))	0,030	-	-	-0,010	0,020
D(LOG(EC_OTHER_BRANCH))	0,067	-	-	-0,012	0,055
D(LOG(EC_PEK))	-	-	-	-0,014	-0,014
D(LOG(EC_RESEARCH))	0,199	-0,055	-	-	0,144
D(LOG(EC_TRADE_ACT))	0,093	-	-	-0,012	0,081
D(LOG(EC_TRANSP))	-	-	-	-0,070	-0,070

Джерело: розраховано автором

Таблиця 6

Коефіцієнти впливу видатків на економічну діяльність на рівень ВВП на душу населення за моделлю (1)

Фактор\Ляг	0	1	2	3	Сума
D(LOG(EC_ACTIVITY_TOTAL))	0,150	-0,205	-0,221	-0,040	-0,316
D(EC_AGGR)	0,177	-0,070	-0,102	-	0,005
D(LOG(EC_COMMUN))	-	-0,234	-0,171	-0,013	-0,418
D(LOG(EC_IND))	0,065	-	-	-0,013	0,052
D(LOG(EC_OTHER_ACT))	0,026	-0,019	-0,023	-0,009	-0,025
D(LOG(EC_OTHER_BRANCH))	0,090	-	-0,035	-	0,055
D(LOG(EC_PEK))	-	-0,265	-0,167	-0,018	-0,450
D(LOG(EC_RESEARCH))	0,094	-0,209	-0,143	-	-0,258
D(LOG(EC_TRADE_ACT))	-	-	-0,115	-0,015	-0,130
D(LOG(EC_TRANSP))	-	-	-	-0,066	-0,066

Джерело: розраховано автором

тивного впливу. Тільки видатки на інші галузі, промисловість, сільське господарство, інші галузі можуть вважатися ефективними. Водночас більшість видатків діє позитивно тільки в період здійснення фінансування, а в наступних кварталах визначається негативний характер впливу. Проте видатки на ПЕК мають негативний вплив в усі періоди часу.

У табл. 7 показний вплив за моделлю (1) видатків на економічний розвиток на рівень нагромадження основного капіталу. Як бачимо, загалом спостерігається позитивний ефект усіх видів видатків, крім ПЕК, зв'язку та транспорту. Аналогічно до попередніх випадків найбільший позитивний імпульс спосте-

рігався у кварталі здійснення фінансування, який нівелювався негативними ефектами наступних кварталів. Слід відзначити достатньо велику кількість незначимих коефіцієнтів під час аналізу рівня інвестицій, що пояснюється слабкою кореляцією між видатками та інвестиціями.

Також достатньо цікавим видається вплив проаналізованих видатків на рівень експорту та імпорту товарів та послуг нашої країни (табл. 8–9). Загалом видатки фактично однаково діють на обидва зовнішньоекономічних показника. Єдиним виключенням є видатки на фундаментальні дослідження, які зменшують експорт, але збільшують імпорт.

Таблиця 7

Коефіцієнти впливу видатків на економічну діяльність на рівень інвестицій за моделлю (1)

Фактор\Ляг	0	1	2	3	Сума
D(LOG(EC_ACTIVITY_TOTAL))	0,629	–	–	-0,084	0,545
D(EC_AGGR)	0,614	–	–	–	0,614
D(LOG(EC_COMMUN))	0,373	-0,235	-0,186	-0,022	-0,071
D(LOG(EC_IND))	0,238	–	–	-0,025	0,213
D(LOG(EC_OTHER_ACT))	0,085	–	–	-0,023	0,062
D(LOG(EC_OTHER_BRANCH))	0,195	–	–	-0,027	0,169
D(LOG(EC_PEK))	–	–	–	-0,037	-0,037
D(LOG(EC_RESEARCH))	0,496	-0,175	–	–	0,321
D(LOG(EC_TRADE_ACT))	0,263	–	–	-0,029	0,234
D(LOG(EC_TRANSP))	–	–	–	-0,174	-0,174

Джерело: розраховано автором

Таблиця 8

Коефіцієнти впливу видатків на економічну діяльність на рівень експорту за моделлю (1)

Фактор\Ляг	0	1	2	3	Сума
D(LOG(EC_ACTIVITY_TOTAL))	–	-0,133	-0,125	-0,035	-0,293
D(EC_AGGR)	0,095	–	–	–	0,095
D(LOG(EC_COMMUN))	–	-0,133	-0,079	-0,011	-0,224
D(LOG(EC_IND))	–	–	–	-0,013	-0,013
D(LOG(EC_OTHER_ACT))	–	-0,015	-0,017	-0,012	-0,045
D(LOG(EC_OTHER_BRANCH))	0,069	–	–	-0,007	0,062
D(LOG(EC_PEK))	–	-0,163	-0,106	-0,015	-0,284
D(LOG(EC_RESEARCH))	0,072	-0,098	-0,073	–	-0,098
D(LOG(EC_TRADE_ACT))	–	–	–	-0,012	-0,012
D(LOG(EC_TRANSP))	–	–	–	-0,048	-0,048

Джерело: розраховано автором

Таблиця 9

Коефіцієнти впливу видатків на економічну діяльність на рівень імпорту за моделлю (1)

Фактор\Ляг	0	1	2	3	Сума
D(LOG(EC_ACTIVITY_TOTAL))	0,134	–	-0,133	-0,051	-0,050
D(EC_AGGR)	0,163	–	–	–	0,163
D(LOG(EC_COMMUN))	0,096	-0,106	-0,117	-0,018	-0,146
D(LOG(EC_IND))	–	–	–	-0,018	-0,018
D(LOG(EC_OTHER_ACT))	–	–	-0,017	-0,017	-0,034
D(LOG(EC_OTHER_BRANCH))	0,079	0,038	–	-0,013	0,105
D(LOG(EC_PEK))	–	-0,167	-0,139	-0,021	-0,327
D(LOG(EC_RESEARCH))	0,141	–	-0,089	-0,010	0,043
D(LOG(EC_TRADE_ACT))	–	–	–	-0,018	-0,018
D(LOG(EC_TRANSP))	–	–	–	-0,087	-0,087

Джерело: розраховано автором

Позитивний вплив на експорт у поточному кварталі показують видатки на сільське господарство, інші галузі та фундаментальні дослідження. Збільшують імпорт у поточному кварталі видатки на сільське господарство, зв'язок, інші галузі та фундаментальні дослідження. Слід відзначити, що відповідно до моделі (1) збільшення видатків на економічну діяльність пригнічує зовнішньоекономічну діяльність.

Висновки. Підсумовуючи, можна зазначити, що найбільш ефективними з точки зору впливу на макроекономічні показники виявляються видатки на сільське господарство, промисловість, інші галузі. Найбільш негативний вплив на макроекономічні параметри справляють видатки на ПЕК та зв'язок. Слід відзначити, що видатки на ПЕК взагалі з точки зору проведеного аналізу є однозначно неефективними.

Завершуючи аналіз, слід відзначити, що в українській економіці капітальні видатки та видатки на економічну діяльність мають принаймні короткостроковий певний позитивний ефект. Однак цей ефект не є однозначним, видатки по-різному впливають на різні макроекономічні показники. З точки зору економічного зростання більшість видатків впливає позитивно лише у квартал здійснення фінансування, що безпосередньо збільшує калькуляцію ВВП. Водночас із часом цей ефект у більшості випадків стає негативним. Це означає, що для стимулювання економічного зростання необхідно переглядати структуру видатків.

При цьому зменшення населення країни дозволяє ідентифікувати більшість видатків як такі, що збільшують добробут середнього індивіда, збільшує рівень споживання та інвестицій. Хоча такий результат підтверджується економетричними моделями, однак не всі видатки мають яскраво позитивний ефект. Зокрема, під великим сумнівом щодо ефективності є видатки на паливно-енергетичний комплекс, промисловість, транспорт. Проте наявність достатньо ефективних видатків, зокрема видатків на сільське господарство, інші галузі, іншу економічну діяльність, принаймні частково нівелюють вказаний негативний ефект.

Таким чином, можна рекомендувати зробити такі кроки:

1) Суттєво переглянути видатки на ПЕК у структурі Державного бюджету України. Зокрема, розглянути питання про доцільність подальшого фінансування збиткових вугільних шахт, субсидування газовидобутку, компенсації «зелених тарифів». Як показує і практика, і проведене дослідження, такі витрати не є ефективними для держави, а тому тільки гальмують її розвиток. Таким чином, дотації з Державного бюджету України мають поступово скорочуватися, субсидії на виробництво енергії з альтернативних джерел зменшуватися. Водночас вивільнені кошти варто направити на проекти із забезпечення енергетичної безпеки країни: гео-

лого-розвідувальні роботи щодо видобутку нафти та газу, збільшення можливостей для транспортування зрідженого газу.

2) Переглянути доцільність усіх статей видатків на транспорт, передбачивши інші механізми фінансування відповідних проектів, зокрема, за рахунок державно-приватного партнерства. Варто розглянути питання про передачу функцій розбудови інфраструктури до органів місцевого самоврядування, дозволивши підняти тарифи на перевезення населення до рівня рентабельності, що вивільнить кошти від субсидій на ці цілі.

3) Звернути увагу на видатки на промисловість. У короткостроковому періоді ці видатки є неефективними. Унаслідок цього слід розглянути питання про доцільність їх подальшого існування.

4) Дослідження показало ефективність фінансування локальних непостійних проектів, що здійснюються за статтями «інші галузі» та «інша економічна діяльність». Очевидно, що є сенс у збільшенні можливостей такого фінансування, а також створення потужного моніторингу цих видатків.

5) Одним із напрямів економічного стимулювання національної економіки залишаються видатки на сільське господарство. Збільшення фінансування за цією статтею дозволить залучити нові технології обробки землі, розвитку тваринництва, побудови відповідної інфраструктури. Також за рахунок бюджетних коштів рекомендується сприяти розвитку прозорих ринкових механізмів розподілу агропромислової продукції, що створить подальші умови для підвищення ефективності сільськогосподарства.

6) Видатки на фундаментальні дослідження в короткостроковому періоді не продемонстрували значної ефективності. У деякому довгостроковому періоді, можливо, вони окупляться, але загалом варто замислитися над системою здійснення цих видатків, їх вчасністю, прогнозованістю виплат потребам народного господарства. На сьогодні можна лише констатувати, що економіка не отримує від такого фінансування значної користі.

7) Видатки на зв'язок та торгівлю мають різноспрямований вплив на макроекономічні показники. Хоча вони і не сприяють економічному зростанню, вони дозволяють підвищувати добробут індивідів. Проте така ситуація з точки зору Державного бюджету України має покращуватися, для чого варто провести перегляд структури цих видатків.

8) Капітальні видатки показали незначну ефективність, крім того, вони вступають у суперечність з інвестиціями з інших джерел, тобто під час фінансування капітальних видатків зменшується відповідним чином інвестиційна діяльність. Таким чином, роль капітальних видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, має бути також переглянута.

9) Загалом структуру та розміри видатків на економічну діяльність та капітальні видатки рекомендується переглянути відповідно до нових умов функціонування України: окупація частини земель, військові дії, підписання угоди з Європейським Союзом. Такі дії дадуть можливість підвищити ефективність державних видатків, а отже, дозволить забезпечити максимально можливі темпи економічного зростання за рахунок менших бюджетних витрат.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Геєць В.М. Довгострокові умови та фактори розвитку економіки України / В.М. Геєць [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-ekonomist.com>.
2. Государственное регулирование экономического роста (Научно-популярный интернет-журнал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novainfo.ru>.
3. Barro R. Economic growth in a cross section of countries / R. Barro // Quarterly Journal of Economics. – 1991. – № 106. – P. 407–443
4. Devarajan S. The composition of public expenditure and economic growth / S. Devarajan, V. Swaroop, H. Zou // Journal of Monetary Economics. – 1996. – № 37. – P. 313–344.
5. Colombier C. Does the Composition of Public Expenditure Affect Economic Growth / C. Colombier [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://editorialexpress.com>.
6. Затонацька Т.Г. Економетричне дослідження впливу бюджетних видатків на економічне зростання / Т.Г. Затонацька, А.В. Ставицький // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – № 76. – 2007. – С. 81–94.
7. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>.
8. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.
9. Економетрика : підручник / О.І. Черняк, О.В. Комашко, А.В. Ставицький, О.В. Баженова ; за ред. О.І. Черняка. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 359 с.